

1.

Aristoteles mente menneskets funksjon er å være et tenkende, interaktivt og sosialt vesen. Arete oversettes gjerne med 'dyd', men en ^{mer} relevant oversettelse er "utmerketthet i forhold til å oppfylle sin funksjon". f. eks. så man at en spade hadde arete¹ dersom den var en god spade osv.

Aristoteles hadde 4 kategorier av kvaliteter for ting.

- Materiale (hva det er laget av eller bygget opp av).
- Form (hvilken kategori ting, tingen tilhører).
- Opphav (hvor den kommer fra, hvem tingen er laget av)
- Funksjon (hva formålet med tingen er, dersom den oppfyller formålet utmerket har den arete¹.)

I motsetning til Platon, mente Aristoteles at den menneskelige sjel (psyche) var en kvalitet som måtte utvikles og gjøres fortjent til. For Aristoteles var sjelen en kvalitet ved den fysiske kroppen og ikke omvendt. Han kunne ikke forstå hvordan en kvalitet ved ham skulle kunne ha et individuelt liv etter legemets død.

For Aristoteles oppnås arete¹ på følgende måte:

Retts oppdragelse → rett handling → rett vane → ethos (karakter) → Eudaimonia.

Retts oppdragelse innebærer en sosial prosess hvor man lærer hva som er rett handling. Rett handling oppnås gjennom en bruk av den rent menneskelige kvaliteten intellekt (logos) gjennom rasjonelle, ettertenkte valg. Når man har valgt rett handling i forhold til noe mange nok ganger har man internalisert

rett vane. Menneskets karakter (ethos) består av totaliteten av internaliserte vaner. Et menneske av lav karakter vil slites mellom fornuft/intellekt dvs. kunnskapen om det rette og følelser/karakter dvs. vaner, det som oppleves som naturlig å gjøre. Godde vaner leder altså til god karakter som igjen reduserer indre splittelse og fortvilelse.

Når man har god karakter kan man oppnå 'Eudaimonia'. Eudaimonia oversettes ofte med lykke, men en bedre oversettelse vil være "å oppfylle sin form" eller "blowstring". Eudaimonia er altså ikke en indre statisk følelse av euforia, men en aktivitet i samsvar med å hele tiden jobbe mot å oppfylle sin form.

Aristoteles tenker seg 3 former av Eudaimonia:

- Et liv led i mest mulig nyttelse (denne formen dropper Aristoteles etter hvert da de 2 neste formene anses å lede til nytelse.)
- Et liv i offentlig tjeneste, utført dydlig (rett handling) som gir sosial anerkjennelse.
- Et liv som forsterker i Eudaimonisk kontemplasjon (theoria).

Som allerede skissert, er sjel noe man opparbeider seg, eller en kvalitet man tilegner seg, for Aristoteles. Det er likevel en religiøs underbetødning i ordet sjel her. Aristoteles tenkte seg 5 elementer jord, vann, luft, ild og eter. Gjennom bevegelse strekker de seg i et hierarki mot Gudsdom, men som er lengst vekk av alt; vann flyter opp av jorden, luft flyter opp av vann, ild beveger seg oppover. Alt strekker seg mot Gudsdomen. Aristoteles tenkte seg at alle himmelske legemer var laget av eter og tanken var at jo rundere og glattere de så ut i fra jorden

relevant?

verme!

desto mer guddommelig. Lengre vekk, mer perfekt. Han tenkte seg også at de himmelske legemer levde og tenkte da de var såpass nær guddommene. Det menneskelige intellekt gjennom rasjonell, rett, handling er altså mennesket som strekker seg mot guddommene.

Det er interessant å ~~merke~~ merke seg ordet ~~etikk~~ etikk etymologisk opprinnelse som gresk for karakter. Etikken var opprinnelig altså en diskusjon om utvikling av karakter, i en sosial "setting" og i samsvar med dydene. Antikkens Grekere og Romere hadde klart definerte sett av dyder (f. eks. man skal ære sine foreldre) som var oplyst og forstått i hvertfall blant de mer utdannede. (Dette til forskjell fra vår, en post-moderne virkelighet hvor ingenting lengre er sikkert i forhold til rett og galt.) Disse dydene var eldre enn Platon og Aristoteles ved i hvertfall 400 år da Homers helter f. eks. var nærmest moralske fortellinger som kroppsliggjøring av dydene.

Mens etikk i dag handler mest om rett og gal handling blir antikkens etikk kalt eudaimonisme. Alle 3 filosofer i vårt hovedpersum, Platon, Aristoteles og Augustin kan kalles eudaimonister fordi etikken deres dreier seg om å bli lykkelig ved å finne og leve i samsvar med sin natur og en utvikling av tenkning og intellekt som ikke står i opposisjon til det guddommelige.

Før-kristen filosofi opererer med en noe annen forståelse av moralske verdier. Jeg tenker her først og fremst på det Nietzsche har kalt 'noble-ethics' (vet ikke helt hva dette blir på norsk), og som kan sies å frambringe "stolt het" som en god karakter. I både kristendommen og buddhismen

Emnekode : Fil 103
Kandidatnr. : 8209
Dato : 13/12/10
Ark nr. : 4 av 7

sees stolthet som en 'sgud' på linje med begjæret;
"hovmod leder til fall". Innenfor disse tradisjonene skal
man transcendere menneskelig stolthet som er en del av
egøet og slik la Gud utfolde seg direkte gjennom en selv.

Før grekerne og romerne før kristendommen var stolthet
over ens navn og rykte, bragder og seire noe man skulle
feire og føle seg bra med. (eller som bibelen uttrykker det: "da
skal ikke styrke ditt lys under en skjeppe). Stolthet over ens
menneskelighet og likhet med guddommen (Guds bilde)
er nettopp hva Aristoteles skisserer og bygger sin etikk på,
man skal etterstrebe høy karakter og rett handling
ut av stolthet og selv-respekt ikke fordi man forventer en
belønning utover det å roses av dem som deler ens syn på
dygder. Stette mennesker av lav karakter ble sett ned
på og slik begrunnes at man bør etterstrebe det etiske gode,
Aristoteles trodde ikke på noen udeltekelig sjel som får
belønning etter døden. Anerkjennelse på falskt grunnlag kan
heller ikke gi glede til noen andre enn de aller stillesete, og
ville på Aristoteles' tid - gjennom avsløring av det falske grunnlaget -
eksponert vedkommende som lav og uten respekt for det
Guddommelige i seg selv.

Kanskjer er tanken på at man bør etterstrebe ^{personlig} høy karakter
noe som gradvis har blitt visket ut etter 2. verdenskrig?
Kanskje etter post-modernismen? Kanskje har ideen om
den høyverdige karakter alltid tilhørt en slags akademisk
overklasse i praksis? (u ting er sikkert, da Aristoteles skreiv
den Nikomakiske etikk, til sin sønn Nikomakos (eller var det
han som redigerte verket?) i Lyceet for godt over 2300 år
siden var selve lesningen av den intendant som er
etisk karakter oppbyggende, aktivitet.

Sarvath

3.

"Kirken er Platonisme for massene" skal Augustin en gang ha sagt. Det er altså store likhetstrekk mellom Augustins kristne filosofi og Platons. Augustin brukte Platons foregrepelse av (hvordan han, Augustin oppfattet) kristendommen som alibi for at froen på Gud og kristendommen i aller høyeste grad var et resultat av en rasjonelt søken etter sannhet. Platan hadde jo kommet fram til de samme sannheter som kristendommen uten å kjenne Bibelen.

Augustins bok på vårt pensum "Om den frie vilje" eller "De libero Arbitrio" på latin var først og fremst et angrep på Manikeisk dualisme - som så på Gud og sjelen som god, og kroppen og verden som ond og opphav til ondskap og synd - og determinisme - tanken om at Gud styrer alle våre handlinger. Augustin tar standpunkt mot begge disse i følge ham faraktige oppfatningene ved å introdusere ideen om "fri vilje."

Gud er ifølge Augustin, allmektig, allvitende og ikke minst god. Det Platon kaller det godes idé, det overste prinsipp i universet kaller Augustin Gud. Ifølge Platon er den menneskelige sjel forbundet med og underordnet det godes idé. For Augustin er vi skapt i Guds bilde. Det at vi er skapt i Guds bilde betyr at vi har fått noe av den guddommelige frihet og skapererevne gjennom den frie vilje eller vår evne og frihet til å ta valg.

For Platon strekker sjelen seg etter det gode og høyeste gjennom intellektet og søken etter sannhet. I de verdenen er evig uferanderlig og perfekt. Ondskap er fravær av eller manglende kunnskap om det gode, et resultat av

Sansenesjuperfekte, foranderlige og forbigående verden. I så måte kan kroppen være en motstander av den perfekte sjels forbund med det gode.

For Augustin er både sjelen og verden i utgangspunktet skapt gode, men ondskap introduseres gjennom dårlige valg som følge av en dårlig vilje. Grunnen til at ~~vi~~ ~~et~~ viljen mange ganger foretar dårlige valg er ikke fordi verden er ond eller dårlig eller leder mennesket på arveie, men fordi viljen har bolig i en imperfekt sjel - et resultat av at den og alt annet ble skapt av intet. Dette kan igjen føre til at sjelen knytter seg "obsessert" til kroppen gjennom harme, begjær osv. Augustin stot lenge selv med et sterkt seksuelt begjær, noe som til slutt fikk ham til å se klart at det rasjonelt sett ikke kunne komme noe godt ut av det, han transcenderte det ^{derved} og valgte kristendommen.

Augustin klarer ikke helt å bestemme seg for om denne interne konflikten beror på at Gud ønsker at vi gjennom erfaringen skal lære å ta gode valg og slik lære å stå på egne ben, eller om konflikten er en straff for syndefallet og tillegnelsen av kunnskap om godt og ondt. Senere i livet heller Augustin mer mot straffe-tanken.

Arvesyndelen, denne viljens kamp eller konflikt, kan kun overkommes ved troen på Jesus Kristus som frelser og søken etter rasjonell sannhet i noe utenfor og større enn en selv. Augustin tror på evig liv som følge av Jesus Kristus og ikke som følge av Platons ^{lære} ~~teori~~ om sjelen. "Tro leder til kunnskap" skriver Augustin. Senere i livet blir også Augustin tilhenger av tanken om predestinasjon. "Guds by" er de som aksepterte Jesus Kristus som Guds sønn, mens resten er

Emnekode : Fil 103
Kandidatnr. : 8209
Dato : 13/10
Ark nr. : 7 av 7

fortapt. Det at vi har fri vilje betyr ikke at vi kan oppnå kunnskap på egen hånd eller at alle har styrke til å bruke kunnskapen riktig. Selv om Gud ikke legger seg opp i våre handlinger er ^{direkte} det han bestemmer som vil velge riktig. Noe evig helvete er det uansett ikke snakk om.

lineær
stjerner
HD
Augustin ser på Guds plan som lineær; skapelse, utvikling og konklusjon og døm. Målet med historiens virvar er union med Gud og evig salighet. For Platon er tiden sirkulær, når alle stjernene står i en viss posisjon eller en gang begynner alt på nytt. (Det er interessant å merke seg at verdens gang gjennom zodiacen ca 2100 år pr. stjerndegn tar 26000 år å fullføres og kalles et Platonisk år). Augustin ser Gud som evig og som å ha skapt universet ut av intet (Big Bang?) Platon tenker seg en "doming" som har skapt universet som orden ut av kaos (planelenes ^{Himmellegerhønes} dannelse ut av gassene eller Big Bang?)

Det at Augustin ser tid som lineær betyr at han må forkaste Platons reinkarnasjon, noe som også strider mot kristen lære. Troen på et pantheon av guder, polyteisme, forkaste Augustin naturligvis også (du skal kun ha én gud).

For Augustin er Gud bakenfor rom og tid og hevet over dette. Når Platon mener at det gode og ideverdenen manifesterer seg som skygger eller former i verden, mener også Augustin at Gud manifesterer seg i verden gjennom skaperverket. Men, Augustin mener ikke at Gud gir oss eksistens, Gud er uavhengig i seg selv.

For Platon er Eudaimonia, eller lykken, et resultat av tilegnelse av sannhet, spesielt det godes ide. Dette er lykken for Augustin også; søken etter sannhet som Guds viljes gode valg.